Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Osnaživanje mladih radi postizanja održivog razvoja putem obrazovanja”

(samoinicijativno mišljenje)

(2023/C 100/06)

Izvjestiteljica: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Odluka Plenarne skupštine:	20.1.2022.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
	(samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i okoliš
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	24.11.2022.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	15.12.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	574
Rezultat glasanja	
(za/protiv/suzdržani):	126/1/1

1. **Zaključci i preporuke**

1.1 EGSO poziva države članice da ponovo potvrde obvezu koju su preuzele na samitu COP26 ([1]), a to je da djelovanje u području klime i održivi razvoj postanu ključna sastavnica obrazovnog kurikuluma. Ključno je uvidjeti da na novoj viziji budućnosti treba raditi zajedno s mladima i da treba osmisliti novi društveni ugovor koji obrazovanje mijenja na pozitivan način.

1.2 EGSO naglašava da, želimo li promijeniti paradigmu, treba zauzeti sveobuhvatni međusektorski pristup kojim se osigurava suradnja između različitih dionika, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva. Organizacije mladih i neformalno obrazovanje imaju ključnu ulogu u podizanju svijesti o ciljevima održivog razvoja i podupiranju njihove provedbe.

1.3 EGSO potiče Europsku komisiju da se u Europskoj godini vještina 2023. nastavi usmjeravati na potrebe mladih i da godinu poveže s održivim razvojem i izazovima s kojima se mladi suočavaju u svijetu koji se mijenja.

1.4 EGSO pozdravlja koordinacijsku ulogu Komisije u promicanju projekata, osposobljavanja, razmjene dobrih praksi i komunikacije među nastavnicima kako bi se potaknula provedba ciljeva održivog razvoja u obrazovanju. Međutim, i teorijsko i praktično obrazovanje za pristupe i strategije koji se temelje na održivom razvoju trebalo bi osmišljavati na lokalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini i ono bi se trebalo temeljiti na dosljednim istraživanjima i jasnim akcijskim planovima te uključivati praćenje i omogućavati stalno napredovanje i razmjenu iskustava.

1.5 EGSO naglašava važnost socijalnog i građanskog dijaloga za integraciju održivog razvoja u sve razine obrazovanja, formalno i neformalno obrazovanje i obrazovanje nastavnika kako bi se osiguralo da oni uključuju jasne okvire kompetencija koji omogućuju definiranje konkretnih ishoda učenja i metoda ocjenjivanja.

1.6 EGSO ističe da za borbu protiv klimatskih promjena svi moraju posjedovati odgovarajuće znanje, naročito u pogledu svih aspekata održive potrošnje i proizvodnje, odgovornog donošenja odluka o hrani, smanjenja rasipanja hrane i upotrebe održive energije. Obrazovanje djece treba nadopuniti cjeloživotnim učenjem za roditelje i obrazovanjem građana. Osim toga, trebalo bi promicati komunikaciju sa svima, među ostalim tako da se organizacijama koje vode mladi pruži podrška u vezi s tim pitanjem.

([1]) Zaključci supredsjedatelja sa samita ministara obrazovanja i zaštite okoliša na sastanku COP26 „Uči za naš planet, djeluj za klimu”.

1.7 EGSO poziva na bolje povezivanje ulaganja EU-a s obrazovanjem o održivom razvoju kroz upotrebu fondova EU-a kao što su Mehanizam za oporavak i otpornost, Erasmus+, Obzor, Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i Europski socijalni fond plus (ESF+).

1.8 EGSO poziva sve države članice da se pobrinu za održiva i kvalitetna javna ulaganja kako bi se osiguralo uključivanje ciljeva održivog razvoja u nacionalno obrazovanje, ne samo u teoriji nego i u praksi – izradom sveobuhvatnih kurikuluma za razvijanje sposobnosti kritičkog mišljenja i informiranog donošenja odluka.

1.9 EGSO poziva države članice da pruže djelotvornu potporu nastavnicima kako bi ta profesija postala privlačnija. Iako u Europi postoji ogroman manjak nastavnika, obrazovanju za održivost potrebni su cijenjeni nastavnici s pristojnim plaćama i dobrim radnim uvjetima. Za preobrazbu obrazovnog sustava nužno je osigurati visokokvalitetno početno i trajno osposobljavanje nastavnika, jednakost i uključenost u sustave obrazovanja i osposobljavanja te inovativnu organizaciju škola.

1.10 EGSO poziva na to da se mladi stave u središte procesa obrazovanja i učenja. To se može postići smanjenjem birokracije kojoj su izloženi nastavnici, usmjeravanjem na inovativnu pedagogiju i blisku suradnju s učenicima. U tom je kontekstu važno sve nastavnike pripremiti za učinkovitu upotrebu novih tehnologija i nove kontekste učenja, bilo u kurikulumu bilo u vlastitom životu. Bilo bi korisno procijeniti izvedivost razvijanja posebne internetske platforme ili pregleda pokazatelja za razmjenu najboljih praksi.

1.11 EGSO poziva Europsku komisiju da radi na uvođenju europskog pokazatelja smanjenja siromaštva i ranog napuštanja školovanja, u skladu s obrazovanjem o održivom razvoju, kako bi se suzbila nejednakost. Europski pokazatelj mogao bi se razviti tako da bude usklađen s globalnim pokazateljem.

2. **Osnovne informacije i kontekst**

2.1 *Potreba za održivim razvojem*

2.1.1 Političari, donositelji odluka i dionici na svim razinama moraju prepoznati činjenicu da je sveobuhvatna transformacija iz linearnog gospodarstva temeljenog na fosilnim gorivima i intenzivnom korištenju resursa u kružno gospodarstvo koje pogoduje klimi nadasve potrebna, ali da dovodi do golemih previranja u životima građana i njihovim planovima za budućnost, pogotovo kad je riječ o mladima i budućim generacijama.

2.1.2 Ruski rat protiv Ukrajine također je istaknuo neodrživu ovisnost Europe o fosilnoj energiji i zelenu tranziciju stavio u novi geopolitički kontekst. Smanjenje ovisnosti i ubrzavanje dekarbonizacije neizbježni su i potrebniji nego ikad prije. S obzirom na trenutačne i buduće izazove, Program održivog razvoja do 2030., njegovih 17 ciljeva održivog razvoja i obveza da nijedan pojedinac i nijedno područje ne budu zapostavljeni pružaju jedinstven put prema ekonomiji dobrobiti, boljoj obnovi i postizanju ravnopravnijeg, pravednijeg, uključivijeg, održivijeg i otpornijeg svijeta.

2.1.3 U bliskoj budućnosti EU bi trebao poslužiti kao primjer stvaranjem gospodarski održivog puta u zelenu i socijalno pravednu tranziciju. Kako bi se to postiglo, EGSO poziva države članice i institucije EU-a da osnaže mlade i uključe ih u donošenje odluka, prilagode obrazovanje i zapošljavanje te mobiliziraju još veći broj mladih. Prema Svjetskom programu djelovanja Ujedinjenih naroda za mlade do 2000. i kasnije ([2]), koji je Opća skupština UN-a usvojila 1995. godine, mladi u svim zemljama istodobno su glavni ljudski potencijal za razvoj i ključni pokretači društvenih promjena, gospodarskog razvoja i tehnoloških inovacija. EGSO ističe da su mladi predvodnici budućnosti. Treba ih podržati u pristupu progresivnim inovacijama i potpuno integrirati u oblikovanje politika kako bi se poboljšao održivi razvoj.

2.1.4 Cilj je ovog samoinicijativnog mišljenja analizirati jesu li i na koji način ciljevi održivog razvoja uključeni u obrazovni kurikulum država članica te ispitati može li se pristup država članica smatrati transformativnim obrazovanjem za promicanje održivog razvoja ([3]). Osim toga, mišljenje daje preporuke za potporu Europskoj komisiji i državama članicama o tome kako poticati prilike i prevladati izazove u pogledu daljnjeg razvoja politika za mlade, a pritom osigurati integriranje obrazovanja za održivi razvoj u ranoj fazi.

([2]) UN – Svjetski program djelovanja za mlade.

([3]) Upotrebljavaju se različiti pojmovi – u mišljenju se govori o „transformativnom obrazovanju za promicanje održivog razvoja”. Međutim, u trenutačnom se kontekstu naizmjenično upotrebljavaju „obrazovanje za održivi razvoj” i „obrazovanje za okolišnu održivost”. Vidjeti i pojmovnik u Dodatku.

2.2 *Političko okruženje*

2.2.1 Ujedinjeni narodi donijeli su 2015. ciljeve održivog razvoja kao ambiciozan plan pomoću kojeg bi svijet trebao zajednički rješavati pitanja uništavanja okoliša i društvenog i gospodarskog razvoja. Pri postizanju 17 ciljeva održivog razvoja i 169 povezanih konkretnih ciljeva koje bi trebalo ostvariti do 2030., obrazovanje je u samom središtu. Obrazovanje je ljudsko pravo te bi obrazovanje (uključujući i ono o održivosti) trebalo biti dostupno svima. Međutim, prema izvješću Unesco-a o provedbi ciljeva održivog razvoja, javno obrazovanje nije besplatno za sve i često nije uključivo. Provedba cilja održivog razvoja br. 4.7. stoga se pokazala teškom. Nadalje, „mnoge zemlje još uvijek nisu u potpunosti predane tome da klimatska politika postane ključna sastavnica kurikuluma” ([4]).

2.2.2 U cilju održivog razvoja br. 4.7 navodi se da potpisnici do 2030. trebaju „osigurati da svi koji se obrazuju steknu znanje i vještine potrebne za promicanje održivog razvoja, među ostalim obrazovanjem za održivi razvoj i održiv način života, ljudska prava, rodnu ravnopravnost, promicanje kulture mira i nenasilja, pripadnost globalnoj zajednici te poštovanje kulturne raznolikosti i doprinosa kulture održivom razvoju”. Relevantno mišljenje EGSO-a naslovljeno „Ususret Strategiji EU-a za poboljšanje zelenih vještina i kompetencija za sve” ([5]) u skladu je s tom preporukom.

2.2.3 Posljednjih je godina politika EU-a sve više usmjerena na okolišnu održivost. Europski zeleni plan ([6]), pokrenut 2019., plan je Europske komisije da se gospodarstvo EU-a učini održivim i da Europa do 2050. postane prvi klimatski neutralan kontinent.

2.2.4 U okviru svojeg plana za obrazovanje i osposobljavanje kako bi se doprinijelo zelenoj tranziciji, Europska komisija predložila je niz inicijativa: prvo, pokretanje koalicije „Obrazovanje za klimu” ([7]); drugo, nedavno su usvojeni Zaključci Vijeća o poticanju angažmana mladih kao nositelja promjena radi zaštite okoliša ([8]) te Preporuka Vijeća o učenju za zelenu tranziciju i okolišnu održivost ([9]); treće, razvoj europskog okvira kompetencija u području klimatskih promjena i održivog razvoja ([10]).

2.2.5 Vijeće za obrazovanje, mlade, kulturu i sport održano 4. i 5. travnja 2022. naglasilo je važnu ulogu sporta u obrazovanju za održiv okoliš i preporučilo da se „pronađu načini za promicanje obrazovanja o održivom razvoju i izgradnje osjećaja odgovornosti prema okolišu i građanske odgovornosti u sportskim klubovima, savezima i među drugim dionicima u području sporta.” ([11]).

2.2.6 Europska godina mladih 2022. namijenjena je i promicanju novih prilika i mogućnosti koje nude zelena i digitalna tranzicija. Te bi tranzicije trebale biti uključive i u njihovu bi okviru trebalo posvetiti pozornost integraciji mladih s manje mogućnosti i ranjivih skupina mladih. EGSO poziva Europsku komisiju da se u Europskoj godini vještina 2023. nastavi usmjeravati na potrebe mladih i da godinu poveže s održivim razvojem i izazovima s kojima se mladi suočavaju u svijetu koji se mijenja.

([4]) Globalno izvješće Unesco-a o praćenju obrazovanja, 2021/2: *Non-state actors in education: who chooses? who loses?* (Nedržavni akteri u obrazovanju: tko odabire? tko je na gubitku?)

([5]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Ususret Strategiji EU-a za poboljšanje zelenih vještina i kompetencija za sve” (samoinicijativno mišljenje) (SL C 56, 16.2.2021., str. 1.).

([6]) Europski zeleni plan.

([7]) Europska komisija – Koalicija „Obrazovanje za klimu”.

([8]) Zaključci Vijeća i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali u okviru Vijeća – Poticanje angažmana mladih kao nositelja promjena radi zaštite okoliša (SL C 159, 12.4.2022., str. 9.).

([9]) Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o učenju za zelenu tranziciju i održivi razvoj (SL C 243, 27.6.2022., str. 1.).

([10]) Bianchi, G., Pisiotis, U. i Cabrera Giraldez, M., *GreenComp The European sustainability competence framework* (Europski okvir kompetencija u području održivosti GreenComp), Punie, Y. i Bacigalupo, M. urednici, EUR 30955 EN, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2022, ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040.

([11]) Zaključci Vijeća i predstavnika vlada država članica o sportu i tjelesnoj aktivnosti, obećavajućim alatima za promjenu ponašanja radi održivog razvoja (SL C 170, 25.4.2022., str. 1.).

2.2.7 Važno je bolje povezati ulaganja EU-a s obrazovanjem o održivom razvoju kroz upotrebu fondova EU-a kao što su Mehanizam za oporavak i otpornost, Erasmus+, Obzor, Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i Europski socijalni fond plus (ESF+). Borba protiv gubitka biološke raznolikosti, onečišćenja i klimatskih promjena jedan je od četiriju glavnih prioriteta novog programa Erasmus+ za razdoblje 2021. – 2027., zajedno s uključivošću i raznolikošću, digitalnom transformacijom i sudjelovanjem u demokratskom životu. EGSO pozdravlja činjenicu da će se u okviru programa Erasmus poticati i internetska mobilnost kako bi se smanjio ugljični otisak.

3. **Mladi, obrazovanje i održivi razvoj**

3.1 Pri prekvalifikaciji i usavršavanju mladih treba uzeti u obzir važnost razvoja vještina u području ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama, kao i u području kružnog gospodarstva. Socijalni partneri (organizacije poslodavaca i radnički sindikati) i organizacije civilnog društva moraju imati ključnu ulogu u definiranju stručnih i strukovnih profila i standarda zaposlenja te u uključivanju aspekata održivosti u naukovanje i osposobljavanje zaposlenika. Socijalni partneri i civilno društvo pomažu mladima da se prilagode prijelazu iz škole na posao na način koji uključuje održivi razvoj. Uloga socijalnog i građanskog dijaloga je ključna i potrebno ju je ojačati.

3.2 Mladima su potrebni digitalna i socijalna uključivost, kvalitetno obrazovanje i osposobljavanje, stabilno zaposlenje, dobri radni uvjeti, cjenovno pristupačno stanovanje i potpora u svakodnevnoj borbi protiv klimatskih promjena. Potrebno je više istraživanja i podataka o učincima klimatskih promjena na zemlje, regije i lokalnu razinu, povezujući ih s predviđanjem vještina i radnih mjesta. Priznajući da u Europi i na drugim kontinentima postoji velika kriza povezana s hranom, mladi moraju učiti o svim aspektima održive potrošnje i proizvodnje, smanjenju rasipanja hrane i donošenju odgovornih odluka o hrani.

3.3 Nejednakost bi se, u skladu s obrazovanjem o održivom razvoju, trebala rješavati uvođenjem globalnog i europskog pokazatelja smanjenja siromaštva i ranog napuštanja školovanja. Depopulacija ruralnih područja zbog slabih izgleda za zapošljavanje i nedovoljnih mogućnosti obrazovanja štetno utječe na mlade obitelji. Rano napuštanje školovanja problem je u urbanim i ruralnim područjima te stoga politike koje se bave tržištem rada i pravednim gospodarskim rastom moraju biti učinkovite da bi se smanjio broj mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET) ([12]).

3.4 Djelotvorna provedba europskog okvira za kvalitetna i učinkovita naukovanja ([13]) i poboljšanje europskog kvalitativnog okvira za pripravništvo ključni su za obrazovanje o održivom razvoju.

3.5 EGSO smatra da su, s obzirom na opseg, složenost i neposrednost tih pitanja, potrebni pojačani i bolje koordinirani napori EU-a i država članica, među ostalim u pogledu poboljšanja obrazovanja za održivost, koje je sada ključno. To uključuje i obrazovanje o uporabi održive energije. Potrebno je dosljedno pratiti i mapirati politike EU-a i država članica u području obrazovanja, uz razmjenu dobrih praksi među zemljama i organizacijama. U središtu obrazovanja o održivom razvoju nalaze se humanističke vrijednosti koje su usmjerene na stjecanje znanja i stvaranje uravnoteženih praktičnih rješenja, vodeći računa o posljedicama po okoliš i društvo.

3.6 Nastavnici i roditelji imaju ključnu ulogu u obrazovanju za održiv okoliš. Nastavnicima i voditeljima osposobljavanja potrebno je pružiti potporu kvalitetnim početnim i trajnim stručnim osposobljavanjem u području održivosti. U mišljenju EGSO-a „Ususret Strategiji EU-a za poboljšanje zelenih vještina i kompetencija za sve” ([14]) istaknuto je da svi trebaju steći znanje potrebno za borbu protiv klimatskih promjena. Cjeloživotno učenje za roditelje i obrazovanje građana od ključne su važnosti i trebalo bi ih ojačati pružanjem informacija svima, među ostalim pružanjem potpore organizacijama mladih u tom pogledu.

([12]) NEET je kratica za osobe koje „ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih” i odnosi se na osobe koje su nezaposlene i ne pohađaju obrazovanje ili strukovno osposobljavanje.

([13]) Preporuka Vijeća od 15. ožujka 2018. o europskom okviru za kvalitetna i učinkovita naukovanja (SL C 153, 2.5.2018., str. 1.).

([14]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Ususret Strategiji EU-a za poboljšanje zelenih vještina i kompetencija za sve” (samoinicijativno mišljenje) (SL C 56, 16.2.2021., str. 1.).

3.7 EGSO poziva države članice da pruže djelotvornu potporu nastavnicima kako bi ta profesija postala privlačnija. Iako u Europi postoji ogroman manjak nastavnika, obrazovanju za održivost potrebni su cijenjeni nastavnici s pristojnim plaćama i dobrim radnim uvjetima. Za preobrazbu obrazovnog sustava nužno je osigurati visokokvalitetno početno i trajno osposobljavanje za nastavnike, jednakost i uključenost u sustave obrazovanja i osposobljavanja te inovativnu organizaciju škola, i tako stvoriti kulturu mira i sigurnosti. Za osnaživanje mladih za održivi razvoj putem obrazovanja potrebni su sposobni stručnjaci koji na raspolaganju imaju raznovrsne i snažne instrumente. Kvalificirani nastavnici znat će kako na najbolji način iskoristiti Pariško deklaraciju ([15]) i Deklaraciju iz Osnabrücka o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju ([16]), kojima se promiču građanstvo i zajedničke vrijednosti slobode, tolerancije i nediskriminacije u obrazovanju.

3.8 Mladi u Europi sa svojom kreativnom maštovitošću, entuzijazmom i energijom čine neprocjenjiv ljudski kapital i izvor inovativnih ideja te imaju najveću ulogu u poticanju održivog razvoja u državama članicama EU-a sada i u bliskoj budućnosti. U tom pogledu države članice EU-a imaju velik izvor neiskorištenog potencijala za djelovanje. Organizacije mladih i neformalno obrazovanje imaju važnu ulogu u podupiranju održivog obrazovanja i učenja.

3.9 EGSO poziva na to da se mladi stave u središte procesa obrazovanja i učenja. To se može postići smanjenjem birokracije kojoj su nastavnici izloženi, usmjeravanjem na inovativnu pedagogiju i bliski odnos s učenicima te pripremom svih nastavnika za upotrebu novih tehnologija i nove kontekste učenja, i u kurikulumu i u vlastitom životu. Transformativno obrazovanje zahtijeva transformativne nastavnike, transformativne vještine i transformativne građane. Nastavnicima i voditeljima osposobljavanja potrebno je dovoljno vremena, prostora i resursa kako bi mogli provesti praktični i međusektorski pristup obrazovanju za okolišnu održivost posredstvom djelotvornog timskog rada svih dionika. Riječ je o međusektorskoj temi koja se odnosi na sve discipline obrazovanja i strukovnog osposobljavanja u interdisciplinarnom pedagoškom pristupu.

3.10 Zadovoljstvo je primijetiti da mladi već doprinose održivom razvoju svojih zemalja i međunarodnim klimatskim ciljevima u skladu s načelima „prihvatljivosti za okoliš” i da se aktivno pridružuju međunarodnim mrežama pokreta mladih čiji je cilj očuvanje prirode i borba protiv klimatskih promjena. Da bismo to nadopunili, potrebno je prilagoditi sve obrazovne sustave kako bismo osigurali prostor za transformativno obrazovanje koje će većem broju mladih omogućiti da svoje napore usmjere na korjenite promjene koje su nam potrebne. Prema nedavnom izvješću IPCC-a, „transformativno učenje od ključne je važnosti jer pomaže u poticanju zajedničke osviještenosti i kolektivnog djelovanja” ([17]).

4. **Održivi razvoj mora se smatrati kontinuiranim i sveobuhvatnim procesom učenja**

4.1 Važno je prepoznati da održivi razvoj države i društva ne može postojati bez stalnog učenja te stjecanja i razumijevanja novih iskustava. U tom se pogledu održivi razvoj mora smatrati kontinuiranim procesom u okviru kojeg društvo mora naučiti živjeti na održiviji način iz okolišne, gospodarske i socijalne perspektive. Otvaranjem pristupa informacijama i podizanjem razine osviještenosti te, što je još važnije, izgradnjom kapaciteta građana i građanki za inovacije i provedbu rješenja, obrazovanje za održivost ima ključnu ulogu u preusmjeravanju našeg načina života i rada. Kako bi se mlade obrazovalo da svjesno pristupaju najsloženijim pitanjima održivog razvoja s kojima se suočavaju zajednice i države, potrebno je razviti sveobuhvatne kurikulume za uvođenje vještina kritičkog razmišljanja i informiranog donošenja odluka.

4.2 Na temelju studija i istraživanja provedenih kako bi Europska komisija pripremila Prijedlog preporuke Vijeća o učenju za okolišnu održivost, samo 13 država članica ima jasnu definiciju obrazovanja za održivi razvoj ili obrazovanja za okolišnu održivost. Žalosno je da se pojmovi „obrazovanje za održivi razvoj” i cilj održivog razvoja br. 4.7 ne primjenjuju u nekim državama članicama iako su prepoznati kao sastavni element cilja održivog razvoja br. 4 o kvalitetnom obrazovanju

([15]) Promicanje građanstva i zajedničkih vrijednosti slobode, snošljivosti i nediskriminacije putem obrazovanja – Eurydice.
([16]) Deklaracija iz Osnabrücka o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju kao pokretaču oporavka i pravednog prijelaza na digitalna i zelena gospodarstva (osnabrueck_declaration_eu2020.pdf).
([17]) Šesto izvješće o procjeni IPCC-a, izvješće radne skupine III.: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change* (Klimatske promjene 2022.: ublažavanje klimatskih promjena), str. 2871.

i ključni pokretači svih drugih ciljeva održivog razvoja. U analiziranim izvješćima za pojedine zemlje nije se izričito postavljalo pitanje financiranja. Međutim, Italija, koja je počela preuzimati obveze u pogledu obrazovanja za održivi razvoj, jasno je navela da je nedostatak financijskih sredstava jedan od glavnih razloga zastoja u provedbi obrazovanja za održivi razvoj. Kada su vlade prisiljene raditi rezove zbog gospodarskih i energetskih kriza i kriza povezanih s troškovima života, u računicu uvijek, kao i druga socijalna područja, ulazi i obrazovanje. Nedostatak ulaganja uzrokuje različite oblike privatizacije i sistemske asimetrije, čime se narušava jednakost i pedagoška i akademska sloboda.

4.3 Na razmišljanje nas potiče i pitanje je li za uspješnu provedbu obrazovanja za održivi razvoj potrebna centralizirana strategija „odozgo prema dolje” ili postoje drugi čimbenici koji utječu na njezin uspjeh? Danska i Nizozemska nemaju nacionalnu strategiju za obrazovanje za održivi razvoj, ali njihove škole aktivno rade na toj temi. Finska ima nacionalnu strategiju, ali strahuje da se obrazovanje za održivi razvoj razlikuje među školama. Italija je obrazovanje za održivi razvoj već uključila u nacionalni kurikulum, ali se pri njegovoj provedbi na regionalnoj razini suočava s određenim izazovima. Francuska je razvila nacionalnu strategiju kojom upravljaju lokalna tijela nadležna za obrazovanje i koja se provodi u svim školama u okviru nacionalnog kurikuluma i pedagoških projekata. Tako su uključene sve razine, čime se osigurava njezin uspjeh.

4.4 Jedno od ključnih pitanja jest davanje prednosti obrazovanju za održivi razvoj. OECD je u suradnji s Europskom komisijom nedavno objavio istraživanje ([18]) kojim se u cijelom EU-u i državama članicama OECD-a utvrđuju sposobnosti mladih u području okolišne održivosti. Taj novi pristup studijama i procjenama mogao bi poslati dobru poruku u pogledu određivanja prioriteta u području obrazovanja za održivi razvoj u državama članicama EU-a. Moglo bi biti korisno dodatno istražiti odnos između UN-ovih mjera za promicanje obrazovanja za održivi razvoj i OECD-ovih mjera za pomoć razvoju obrazovne politike putem Programa za međunarodnu procjenu učenika (PISA) kako bi se vidjelo postoji li asimetrija u načinu na koji ta dva skupa mjera oblikuju obrazovne sustave.

4.5 Jedna od mogućih prepreka jest provedba obrazovanja za održivi razvoj u zemljama s federativnim uređenjem. U nacionalnim izvješćima vidjeli smo da se stupanj koordinacije između nadležnog saveznog ministarstva i regionalnih vlasti razlikuje među državama članicama – Njemačka s time ima problema, dok Austrija ima mrežu koja regulira koordinaciju. Način na koji je austrijska savezna vlada uključena u inicijative odozdo prema gore primjer je koji bi mogle slijediti i druge zemlje.

4.6 Ključno je da sadašnja i buduća društva ponovno ocijene, preispitaju i redefiniraju obrazovanje iz perspektive održivog obrazovanja i učenja, od predškolskog do sveučilišnog i šire, kako bi ono u konačnici prihvatilo načela, znanje, vještine, uvjerenja i vrijednosti povezane s održivošću u sva tri područja: ekologiji, društvu i gospodarstvu. Taj bi proces trebao biti globalan, interdisciplinaran i uključivati lokalne inicijative i širu javnost, a trebale bi ga podupirati i vlade. Međutim, pri provedbi u pojedinim zemljama potrebno je uzeti u obzir lokalna obilježja i posebne kulturne značajke.

4.7 Obrazovanjem za održivi razvoj trebalo bi širiti znanje o okolišu i njegovu stanju te pokazati koje mogućnosti postoje za prilagodbu našeg gospodarstva na način kojim se potiče davanje prioriteta dobrobiti ljudi i planeta, uz istodobno promicanje međugeneracijske jednakosti i očuvanje prirodnog okoliša. Tako prilagođeno gospodarstvo trebalo bi davati veću važnost ekološki prihvatljivim metodama upravljanja, pružati mogućnosti za poticanje pažljivog poštovanja prirodnih i kulturnih vrijednosti te se voditi vrijednostima na temelju ekološke etike odgovornosti za očuvanje okoliša za sadašnje i buduće generacije te za održivu uporabu prirodnih resursa.

4.8 Transformativno obrazovanje za održivi razvoj trebalo bi:

— biti utemeljeno na načelima i vrijednostima na kojima se zasniva održivi razvoj;

([18]) Borgonovi, F., *et al.* (2022.), *Young people's environmental sustainability competence: Emotional, cognitive, behavioural, and attitudinal dimensions in EU and OECD countries* (Sposobnosti mladih u području okolišne održivosti: emocionalni, kognitivni, bihevioristički i nazorom uvjetovani aspekti u državama EU-a i OECD-a), *OECD Social, Employment and Migration Working Papers* (Radni dokumenti OECD-a o socijalnim pitanjima, zapošljavanju i migracijama), br. 274, OECD Publishing, Pariz; Borgonovi, F., *et al.* (2022.), *The environmental sustainability competence toolbox: From leaving a better planet for our children to leaving better children for our planet,* (Instrumentarij za sposobnosti u području okolišne održivosti: od toga da svojoj djeci trebamo ostaviti bolji planet do toga da svom planetu trebamo ostaviti bolju djecu), *OECD Social, Employment and Migration Working Papers* (Radni dokumenti OECD-a o socijalnim pitanjima, zapošljavanju i migracijama), br. 275, OECD Publishing, Pariz. Ti su dokumenti pripremljeni kao podloga za predstojeću publikaciju „Prognoza OECD-a za vještine za 2023.”

— utjecati na sva tri područja održivog razvoja: okoliš, društvo i gospodarstvo;

— poticati cjeloživotno učenje i učenje u svim životnim situacijama kojim se potiču održiva, obzirna, odgovorna, proaktivna i kritična društva;

— zalagati se za visokokvalitetno obrazovanje koje ima aktivnu potporu i sveobuhvatno je u svojim pristupima;

— poticati pristupačno obrazovanje utemeljeno na pravima koje je obzirno i uključivo te kojim se slavi raznolikost;

— razmišljati globalno, ali se usredotočiti i na lokalna pitanja i kulturne značajke;

— obuhvaćati formalno, neformalno i informalno obrazovanje;

— uzeti u obzir evolucijsku prirodu koncepta održivog razvoja.

4.9 Budući da ne postoje univerzalni modeli transformativnog obrazovanja za održivost, svaka će zemlja morati odrediti vlastite prioritete i mjere u području održivog razvoja i obrazovanja, uz istinsko sudjelovanje relevantnih socijalnih partnera, organiziranog civilnog društva i drugih dionika, među ostalima i organizacija mladih. Suradničko vođenje škola i građanski odgoj imaju ključnu ulogu u oblikovanju škola kako bi se unaprijedilo obrazovanje o održivosti. Trebalo bi utvrditi ciljeve, glavne pravce djelovanja i mehanizme, uzimajući u obzir lokalne okolišne, društvene i gospodarske uvjete te kulturne značajke.

4.10 Stvaranje obrazovnog sustava za održivi razvoj podrazumijeva prijelaz s tradicionalnog obrazovanja na model usmjeren na održivost, koji bi se trebao temeljiti na širokom interdisciplinarnom znanju koje se zasniva na integriranom pristupu razvoju društva, gospodarstva i okoliša. Takvo obrazovanje trebalo bi uključivati rad na razini formalnog obrazovanja (škole, sveučilišta, napredne ustanove za osposobljavanje), neformalnog obrazovanja (osnivanje centara za osposobljavanje, seminara i okruglih stolova, upotreba medija itd.) i informalnog obrazovanja (učenje među kolegama putem događanja, razmjene mladih, projekti pod vodstvom mladih itd.). Programi obrazovanja i osposobljavanja koji uključuju obrazovanje za okolišnu održivost moraju biti dostupni i uključivi. Vlade moraju u ranoj fazi uzeti u obzir stvarnost s kojom se suočavaju mladi u nepovoljnom položaju i pobrinuti se da pronađu načine za uključivanje tih skupina.

Bruxelles, 15. prosinca 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG